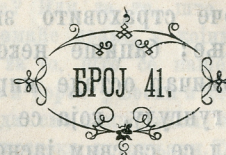

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ ОВАКИ ПУТ.

ФРАНЦУСКИ ГЛУМЦИ У РЕВОЛУЦИЈИ.

(Наставак.)

Сви се устраве. Подиже се жагор. Најпосле би решено, да се дарвовљев комад игра и да Дигазон мора примити улогу келнерову, ма да је рекао, да је не ће моћи играти с вољом. Кад су се разишли, пође Дигазон са својим пријатељима улицом кубџи, али пред њега изађе један млад човек, скиде пешир и јави му се. „Лабисијер!“ рече Дигазон. — „Да, ја сам господине! И ја сам данас био код Робпијера на читању; стојао сам у једном углу па сам све чуо и видио. Чувајте се, вама грози опасност од Робпијера и Марата. Кад будете у невољи помислите само на мене.“ То рекав, остави га брзо. Лабисијер постао је неки чиновник код варошке економске струке.

Дође време када ће се представљати дарвовљев комад. Поред истог комада играо се још један. Дигазон је у оба имао главну улогу. Силна је светина врвила испред позоришта. Био се пронео глас, да ће противна страна напасти на Дигазона, ако дарвовљев комад не би сјајно прошао. Дигазонов положај беше дакле врло опасан, јер поред све његове изврсне игре, беше комад тако јадан и чемеран, да се једва могао одиграти; а осим тога могло се очекивати, да ће дарвовљеви пријатељи навалице комад извиждати, не би ли само публику раздражили против Дигазона. Пријатељи и остали глумци саветоваху му, да се уклони из Париза, да побегне; али он не хтеде то учинити, да не би тиме само већу сумњу на себе навукао. Сви су дакле очекивали како ће се ствар свршити. У осталом беше Дигазон човек пун одважности и смелости. Кад је у својој гардероби готов био са облачењем, загрли своју жену, која се није од њега мицала, а остале је глумце умиривао и храбрио. У тај мах зазвони звонце на позорници, а од његовог звука претрнуше глумци. На овај знак заори

дивља рика у публици, свирка престаде и застор се диже у вис. Одмах у другој појави имао је да изађе Дигазон — громовито пљескање га дочека. Глумци се на то охрабрише. Ма даму се није миљило, ипак мораде Дигазон играти, што је боље умео. Дигазон је сав свој труд и дар употребио, да се комад што боље допадне публици. Кад је у половини последње радње са позорнице одступио, опази иза кулиса своју жену а поред ње — Лабисијера! — „Дсџох, да вас опоменем, да будете на опрезу,“ — рече брзо Дигазону, — као тајник „одбора за спас домовине“ могао сам ући у позориште. Дакле ме саслушајте. Они ће вас присиљавати, да на позорници учините што срамно или недостојно; не усхтете ли, онда се имате свачега бојати. Спремите се за бегане, ако се иначе не мислите покорити вољи бесомучних људи.“ Дигазонова жена дрекну од страха и притрча им, али Лабисијера већ беше nestало. Овај се глас брзо као ватра распрострљо међу осталим особљем,

Међу тим дође тренутак и Дигазон мораде сав узбуђен опет на позорницу. Сви су предвиђали да ће тек у другом комаду бити скандала, јер главне коловође појавише се у ложама. Дигазон сврши улогу и оде са позорнице уз тапшање публике, која је писца Дарвова изазивала, али који се није тога вечера у позоришту показао. Док се Дигазон за други комад преоблацио, беше у партеру немир све већи. Дигазон је био на све спреман. Кад се даде знак да се почиње и када је Дигазон стао на позорницу, приступи му позоришни машиниста па рече: „Гледајте овамо на патос, господине Дигазоне, па станите овде, где је бео крст начињен, кад дође до густа.“ Застор се диже. Први појави прођоше на миру. Али тек што Дигазон ступи на позорницу,

поче страховито звиждање, добовање, урликање; бацаше неколико јабука на позорницу. Комичар остаде миран, па скрстив руке гледаше у гунгулу, која се дигла као узбургано море. Сад се са свим јасно заорише узвици: „Нека моли за опроштење народног пријатеља! Нека клекне! Нека клекне!“ Мислили су да ће тиме понизити Дигазона, али овај се није ни макао. Његове колеге довииваху му иза кулиса, да се уклони. Урликаше: „Нека клекне,“ „Нека клекне,“ све се већма орило, — али на једанпут ступи Дигазон са свим напред, истргне мач, натуче шешир и заузев положај борачки повикну: „Ја да клекнем који носим мач?“ Овај приказ беше тако смешан, да се громовит смеј заори и нападачи умукосе; а и држање комичарево беше тако одважно да се могло мислити, да ће се латити мача, ако би до чега дошло. Свако се утиша, игра се продужи. Али тишина не потраја дрго. Деси се нешто, што је изазвало велики скандал. Неки глумац, који још не беше на позорници, имао је ступити у једној сцени. Њега још никако нема, јер је као народни гардиста стојао на стражи. Хтедохе већ да га пред публиком извине, кад ал' ево га где сав задуван ујури упозориште. Не имађаше ни времена да се преобуче, већ на дивно чудо публици наш се глумац у једанпут онако у униформи гардисте укаже на позорници у улози слуге. Виџа и луџа беше страховита, али уједно и скандал против Дигазона. Светина се све већма скупљаше и збијаше до позорнице, а по што комичар стојаше са свим

мирно, скочише у једанпут уз плескање гледалаца неколико људи на позорницу, и замануше батинама на Дигазона. Глумци искоче на позорницу иза кулиса, али из партера вађаше се све већма и веча гунгула. Дигазон не хтеде се уклонити већ потргне мач, гурају га на страну, сузбијају нападаче, дигазонова жена падне у несвест. Комичар дође ван себе. Усред те гунгуле осети, да га некуд вуку. Лабисијер га је гурао. „Станите овде,“ рече, — „овде је крст на патосу,“ и још се Дигазон није ни разабрао, а већ је осетио, како га је брзо нестало испод патоса на позорници; јер се справа за спуштање отворила и са великом шкрипљавом затворила над Дигазоном, који је сретно приснео доле међу машинерије. „Сад се избавите — брзо овуда на поље,“ — повиче машиниста. Дигазон умакне у мрачни свод а над њим је беснила бура. Узалуд су га тражили нападачи, које су после народне гардисте растерале. Представа се одмах свршила.

Сутра дан саветоваху се позоринички чланови, и наговараху Дигазона да остави позориште, али се комичар не даде ни осолити. Опасност га учини још смелијим и одважнијим. За који дан после тога даваће се комад: „Смирнански трговац.“ Дигазон измоли себи у истоме улогу сациоца. Улога беше незнатна, но по што комичар после оног скандала први пут хтеде опет да ступи на позорницу, не хтедохе му пријатељи кварити воље, јер мишљаху да је нешто наумио.

(Свршиће се.)

Д И С Т И Ш А Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Гроф Есекс.“) Трагедија у 5. чинова, написао Хенрик Лаубе, с немачког превео Д. Јоксић, приказана је 29. марта о. г.

Са данашње представе отишао је сваки полагањик позоришта с пуним уверењем, да се са нашим данашњим глумачким силама није могло доћи до већег успеха. Три главне особе ове трагедије: Есекс, краљица Јелисавета и Ротландова наишле су на тако вредне носиоце, да су, тако рећи, све остале зачиниле. — Недељковића скоро нисмо гледали у такој доброј вољи, као што беше вечерас. Још само да се одвикне од брзог и пренагљеног говора, особито у монолозима и у тренутима страсти и заноса, што ће му, при малој пажњи врло лако поћи за руком: — његов би се Есекс могао упоредити са бољим

појавама те особе на страним позорницама. — Маринковића нас је, према не баш обилној снази свога гласа, заиста изненадила са својим обликом Јелисавете, што га скоро нисмо гледали тако чисто и марљиво напргана. — Да је Сајевића Ротландову с обичном топлотом и с поузданим полетом приказала, о томе не ће требати никога уверавати. На послетку морамо признати, да нас је врло пријатно изненадио и — Рашић са својим Фонатаном. Кад би настао у том правцу умерености и одмерености, Рашић би лако постао најизврснијим комиком на „словенском југу.“

—3—

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) Приликом представе опере „Фауста“ вели „Vienac“ ово: „Ми поздрављамо

оперу „Фауст“ на хрватском позоришту као знамениту згоду, те изричемо своју хвалу пређашњој позоришној управи, која је „Фауста“ ставила на репертоар, и набавила га, која је и саставила оперно друштво и оркестар тако, да се та заиста тешка опера може у нас певати; ми изричемо своју хвалу садањој позоришној управи, која је у сваком обзиру ревно радила, да то дело изађе на видело. *Suum cuique*. А сада ћемо рећи, за што је та представа тако знаменита. Неки људи у Загребу говораху до сада, да је хрватска опера сувишна, јер много новаца стоји, а да је разлика међу хрватском и другом опером тек у томе, што се талијанске или француске опере певају хрватским речима; неки други пак веляху: „И не треба нам опере, негујмо драму.“ Ни први ни други не суде право. Људима, који из заседе уздишу за туђом Талијом, можемо рећи то: загребачка публика тражи много, а Загреб је градић мален, међу захтевима и међу приходом позоришним нема размера, с тога и позориште овде без потпоре опстати не може, потпора се може дати од сабора хрватскога, а законотворно тело краљевине не ће срамотити си лица, подупирући туђу уметност. Они пак, који су ради оперу искључити, тврдећи, да се с тога нашој драми штета наноси, не говоре разложно. Загреб је средиште књижевнога и уметничкога покрета у Хрватској. Не обзирући се на то, да већ сваки мањи град оперу има, питамо, каквим се правом сме искључити певана драма из нашег позоришта, и да ли је хрватски народ до века осуђен, да не негује драматичне гласбе? Што наша драма још није равна опери, томе је са свим други разлог. Певачи су изображени систематично, наши глумци већином су натуралисте. Хрватска опера има пред страном много предности. Прво, можемо је целу годину слушати; друго може јој репертоар много обилатији бити, док би од туђе опере могли на годину у једно 30 представа само једно 4 познате опере слушати, и то по свој прилици наобичније талијанске. А још говорећи о врсној певачи, можемо по све сигурно тврдити, да туђа опера не би у нас имала таквих сила и такав збор као што га има стална хрватска опера. Та знамо, да има код талијанских друштава обично само по једне или две ваљане силе, а други певачи не ваљају ништа. Само сталном хрватски певаном опером можемо доћи до изворних хрватских опера, само стално домаће оперно друштво може приказивати већих драматичних опера: од туђега којег друштва не бисмо никад чули „Фауста.“ Приказивањем „Фауста“ престаше санци тајних патрона немачкога позоришта; „Фаустом“ је уведена велика драматична гласба у нашу позориште. За то сматрамо ми ту представу знатном згодом.“

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

* („Потурица у народном позоришту у Загребу.“) „Од како је ова драма угледала света“ „вели“ „*Vienas*“, глумила се на загребачком позоришту за седам година тек други пут при свршетку прошлога месеца у Новом Саду и Београду пак приказали су је за то време већ бар 10. пута. Одакле та разлика? Зар се онде више мили за то,

што се помније и боље приказује? Или за то, што је онде опћинство блажи судач за домаће драме, у којима се огледа народна судбина? Или за то, што се нашега опћинства ништа не тичу невоље и борбе у Босни и Херцеговини? Где ко би одговорио, да смо танкоћудни западњаци, а они да су тамо још жестоки источњаци. Тужна ли така поноса, којим се у једно и то изриче, да је обзор нашег политичног и народног занимања веомана уско стиснут. Друштвени јади француски, идеализам немачких класика, плачљиве тужалке Бирх-Швајхеричине — то су за хрватски Загреб разумљиве ствари, а источно питање, а борба крста с исламом, то је за нас суров, дивљачки привор? Ми смо, вели се, већ преболели „турско“ доба наше књижевности, вековито клање с Турцима већ нас вређа у песми и глумишту. И тако је турство покопано у нашој књижевности; али да ли је у животу нашем народном? Главобоља читалаца од турских страхаота у песми, приповетци, драми, долази може бити од тога, што се естетички вредна грађа наше народне борбе с Турцима није естетичким вредним обликом из радила; начин како се „турска“ наша књижевност писала крив је ономе негодовању а није сам предмет. Ко не пени Ченчић-аге високо? Шта више извесно је, да ће јак песнички дух и срце домородно управо радо се забављати предметима из народне борбе с Турцима; јер је исти предмет нашој епској народној песми; јер се у борби с Турцима може назирати новија борба скојекаквим сродницима турским и полутурцима, те у том руху може песник најмодерније тенденције своје износити пред свет. Али хоће ли успети такав предмет у песничком делу, то стоји највише до слога: ако је тај натуралистичан, ако се ропски држи оних згода, што их сам истинит живот извађа, мислимо да ће нелепо дело изаћи; ако ли је уметнички, идеалистичан, ако више према естетичној лепоти него ли према стварној истини изводи чињенице живота, може дело с предметом турским толико изврсно изаћи, ко ма с којим другим; јер вредност песничкога твора не стоји до предмета, већ до облика његова. Да како, да се под естетич. обликом нема разумевати само метрички и говорни облик песмин, већ идеја, сустав, значај, и психологичка разложитост. За то се ми нимало не плашимо наслова „Потурице“ већ питамо за естетички облик драме, уверени, да се и такав предмет може савршено извести; али према данашњем стању наше књижевности, која је из ставних душевних узрока морала поћи смером тенденцијним, дужни смо такођер обзирати се и на пишчеву намеру, те ако је ова племенита, испричати донекле и недостатке облика уметничкога значаја, да је свака вредна тенденција, кад се у књижевности појави, из прва на штету савршености формалној, те се тек с временом племенитом етичком смеру нађе и леп естетичан облик. Мером апсолутне естетике смемо оцењивати дела прошлости, јер ту доликује становиште кроз теоретично без практичних обзира; али док се књижевност тек ствара, мотрилац њезина развитка мора се обзирати и на околности, које показује сам народ и само доба, где је никао песнички твор: таква мотрилоца суд нема бити само истинит, већ и праведан.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

50. ПРЕДСТАВА

У НОВОЈ ПРЕТПЛАТИ 10.

У НОВОМЕ САДУ У ПОНЕДЕОНИК 9. АПРИЛА 1873.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ

ПО ДРУГИ ПУТ:

ЛОВУДСКА СИРОТИЦА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У ДВА РАЗДЕЛА, А 4 ЧИНА. НАПИСАЛА ШАРЛОТА БИРХ-ПФАЈФЕРОВА, ПРЕВЕО А. МАНДРОВИЋ.

РАЗДЕО ПРВИ:

Ц Е Н А.

У ЈЕДНОМЕ ЧИНУ.

О С О Б Е:

Сара Ридова, богата удовица	Ј. Маринковићка.
Пон, син јој, 15 година стар	Л. Хаџићева.
Капетан Хенрик Витфилд, брат јој	Петровић.
Др. Влекхорст, настојник сиротинског завода	Марковић.
Ејра	Ј. Сајевићка.
Бесија, васпитатељка код Ридовице	М. Недељковићка.

Збива се у Речиду у ридовичиној нући.

РАЗДЕО ДРУГИ:

РОЧЕСТЕР.

У ТРИ ЧИНА.

О С О Б Е:

Лорд Роланд Рочестер	Сајевић.	Капетан Хенрик Витфилд	Петровић.
Лорд Клодн	Пешић.	Јудита Харлејева	Ј. Поповићева.
Францис Стенворт, баронес	Станчић.	Пена Ејра	Ј. Сајевићка.
Сара Ридова	Ј. Маринковићка.	Грација Пулова	В. Хаџићева.
Ћорџина Клеренсова,		Сам	Лукић.
удовица	Л. Маринковићева.	Патриџ	Соколовић.

Догађа се на осам година после првога раздела у Торнфилд-Халу, имању рочестровом.

У среду 11. априла први пут: „ФРЕНОЛОГ.“ Шала у 1. радњи написао, Јустус (граф Геца Зичи) с мађарског превео А. Сандић. — Пре тога: „ШАРАН“. Шалива игра у 1. радњи, од Ј. Јовановића.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 новч. а. вр. у српској народно задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.